

Nauk v številkah.

Leto dni ni ravno veliko, vendar pa se v njih izgodi lahko veliko, sreča in nesreča, zdravje in bolezen — vse to gre v časih križem pri eni hiši, pri eni družini in torej lahko vemo, da se izgodi vsega tega veliko po svetu. Ko bi človek vse to vedel! No to sicer ni mogoče, vendar pa se zapiše v naših dneh marsikaj, kar se prigodi po svetu in če se to zbere ter nekam v red spravi, pravi se, da je to delo statistike.

V avstrijski skupini dežel je posebna uradnija, ki zbira številkke — take, ki povejo, kake spremembe da so se godile pri prebivalcih teh dežel. Le-ta uradnija je izdala sedaj poročilo, ki nam kaže te spremembe v letu 1886. Iz tega poročila povzamemo za naše bralce nekaj imenitnejših stvari, kakor jih opisuje „Slovenec“ v svoji 174. številki.

Skupna podoba ljudskega gibanja, piše, je v letu 1886. jako povoljna. Prebivalstvo pomnožilo se je v Avstriji tostran Litave za 197.605 in je iznašalo 11,188.462 moških in 11,882.226 ženskih, z armado 23,233.111 duš. Ta številka je jako zanesljiva, ker se naslanja na metodično štetje.

Trije glavni momenti ljudskega gibanja so porodi, poroke in smrt. V imenovanem letu je bilo, če se izvzeme armada 180.191, porok 876.063 novorojencev in 678.458 mrličev. Na tisoč prebivalcev prišlo je 7-8 porok, 38 novorojencev in 29-4 mrličev. Število porok se je v zadnjem desetletju pomnožilo za 4 odstotke, novorojencev za 2-7 odstotka. Le na Českem so neugodnejše razmere. Tu pada število porok in novorojencev, število mrličev pa raste. Nasprotno pa so bile v Galiciji ugodnejše razmere.

Kar se tiče porok, zanimljiva je starost poročencev. Najmlajši ženin v državi je bil star 15 let; poročil se je v Dalmaciji, v okraji Kninskem. Najstarejši ženin je bil star 87 let; ta stari veseljak je Dunajčan. Najmlajša nevesta bila je stara 13 let, rojena v Dalmaciji, najstarejša nevesta — stara 84 let — stopila je v zakon v Dubrovniku v Dalmaciji. V Celji se je poročil sedemnajstleten ženin in jeden njegove starosti na Českem v Slanem. Posebno v Galiciji in Bukovini stopajo pred altar mladi ženini in neveste. Nerazumljiv je oni slučaj v Dalmaciji (13letna nevesta), zakaj po avstrijski postavi mora biti stara vsaj 14 let. Ravno tako zdi se nam starost 15 ali celo 14 let neveste prenizka, akoravno je postavna po državljskem zakoniku.

Ženinov je bilo 45 odstotkov v starosti od 24 do 30 let, nevest 30 odstotkov iste starosti. Pomenljivo pa je število z nenavadno velikim razločkom v starosti. Tako je bilo 46 porok, ko so bili ženini stari manj ko 24 let

in neveste nad 50 let, in 41 porok, ko so bili ženini stari nad 60 in nevesta manj ko 20 let. Največ jih, kakor pravijo, znori moških v visoki starosti. Mešanih zakonov je bilo v 1886. letu 1538, največ med katoliki in protestanti (1373.)

Rojenih je bilo 876.063 živih in 24.940 mrtvih; zakonskih 767.370, nezakonskih 133.643. Največ nezakonskih otrok je na Koroškem in sicer 456 od 1000, skoraj polovica. Tako je bilo v Celovci 187 zakonskih in 503 nezakonskih; v okrajnem glavarstvu šentviškem 637 zakonskih in 1130 nezakonskih. Na Solnograškem je bilo 276 nezakonskih od 1000, na Štajerskem 260 od 1000, enaka razmera je na Nižje-Avstrijskem. Po spolu je 1000 ženskih, 1070 moških. Da je v državi več ženskih kakor moških, vzrok je to, ker umrje povprek več moških v otroških letih. V letu 1886 je bilo rojenih 20.214 dvojčkov, 348 trojčkov in 4 četvorčki.

Umrlo jih je največ v starosti do petega leta, in sicer 48 odstotkov. Umrljivost nezakonskih otrok je mnogo večja, kakor zakonskih. V obče umrje četrтина otrok v prvem letu. Ženske dočakajo višjo starost od moških. Tako doživi 98 do 99 let 26 žensk in le 19 moških. Največ jih umrje v pozni zimi in prvi pomladi; meseca marca na dan 2327. Najmanj jih umrje v avgustu (1597 na dan).

Iz državljske zveze je stopilo 4063 oseb, 1004 v Prusijo; pristopilo jih je 3433, iz Ogerske 1082 in jih nam je torej v tem predalu nekaj odpadlo.

Gospodarske stvari.

Vjed ali kolika pri konjih.

Konju se izgodi rado, da se mu zapre blato ali pa tudi voda in nasledek tega je potlej vjed ali kolika. Ako se nameri prvo, mine konju h kratu veselje do jedi, k malu začne s prvima nogama brskati po tleh, potem pa se vrže na tla ter se ozira po svojem truplu. S kraja ne leži dolgo, ampak vzdigne se k malu, ako pa je bolezen že huja, tedaj se konj ne vrže samo na tla, ampak bije z vsemi štirimi okoli sebe, pa tudi z glavo ter se meče po tleh okoli.

Brž tedaj, ko človek zapazi le-taka znamenja na konji, treba mu je imeti zdravilo k redu. Najbolje je tisto, ki odpre konju, da se izprazni. Ali kako je to? Živinozdravnik ima jih več na razpolaganje, toda kmet sam ne tako lahko. Zato pa mu podamo mi neko zdravilo za poskušnjo. Napravi si ga lahko vsakdo in drži se delj časa in človek ga ima torej zmirom lahko pri rokah.

Le-to zdravilo je čebuljev izvleček in napravi se tako-le: Kacih 10 do 12 čebuljev se olupijo ter prereži parkrati vsacega posebej, potem pa jih deni v kak lonec, ki drži en liter

ali ka-li. Na to pa nalij liter mleka ter pri-
stavi lonec k ognju. Nekaj ur se to kuha in
potem se vzame od ognja ter se čebulj izžme.
Ko se razhladi mleko, vlije se v par flaš. Teje
treba dobro zadelati in tako je zdravilo gotovo
in drži se, kakor smo že rekli, delj časa.

Ako se pokaže potlej kedaj vjed pri konji,
vlije se mu pol flaše zdravila skozi gobec. Ko-
nja pa riblji med tem s slamo, ne z mokro, am-
pak s suho, dokler ne postane koža prav gorka,
potem pa ga zavij v volnene odeje. V onih kra-
jih, kjer je to zdravilo že zdaj v navadi, se
zatrjuje, da pomaga že v prvo in to v prav
malem času. Ko bi pa vse eno še ne izdalo,
treba je za kake tri ure iz nova dati konju
zdravilo in mu še enkrat ribati život, da po-
stane gorak. To bi bilo v resnici lahko zdra-
vilo; če ga potrdi izkušnja, prihrani se konju
velikokrat mučenje, kakor je pri doslenjih zdra-
vilih v navadi, gospodarjem pa veliko strahu,
da ne izgubé drage živali.

Sejmovi. Dne 4. avgusta v Št. Ilji pri
Šoštanji in na sv. Gorah. Dne 6. avgusta pri
sv. Janži za Arvežem, na Loki, v Lembergu,
na Ptuji in pri Mariji Snežni.

Dopisi.

Iz Ormoža. (Cesarjeva svečanost.)
Naša čitalnica priredi dne 12. avgusta l. leta
veliko svečanost povodom 40-letnice presvitlega
cesarja po mičnem in obširnem vsporedu. Le-ta
se dobi že sedaj v čitalnici. Mi opozarjamo vse
prebivalce ormoškega okraja, da se te svečano-
sti v obilnem številu vdeležijo, da pokažejo svojo
udanost do presvitlega našega cesarja, ki ljubi
vse narode, in ki je zaukazal svojim prvim sve-
tovalcem in ministrom „Naredite mir med mo-
jimi narodi“. Torej prebivalci Ormoškega okraja
na svidanje, dne 12. avgusta 1888 v ogromnem
številu.

Iz Ormoža. (Odgovor.) Dne 23. julija
1888 smo prejeli naslednji dopis a ni bilo pro-
stora več za štv. 30, torej pa naj sledi sedaj!
Gledé na „pojasnilo“ Martinčevo in „po-
pravek“ Gedliczkin izrekam to-le: Resnično
je to, da je g. Martine izrekel, da ima pismo
od g. Gedliczke, katero bode on (Gedliczka)
sam prebral. Proti koncu čitanja pa je rekel
g. Gedliczka: „Da so požarni brambovci bolj
z Nemci združeni in da naj držijo z Nemci ter
pri mestni volitvi naj oddamo na nemški strani
svoje glasove“. Na to je terjal, naj bi vsi vstali
in „gut heil“ vpili. Vsi so vstali, razun mene;
kričati so začeli: „Kovačič sedi!“ Jaz pa sem
rekel: „Jaz sem Slovenec in ostanem Slovenec
kot skala“. Gospod Martine mi je potem, ko se
je krik in šum vlegel, besedo dal, na kar sem
rekel, da je požarna bramba prostovoljna ne

gledé, ali je kdo poleg Nemec, Madjar, Hrvat
ali Slovenec. Na to je še večji krik nastal in
požarni stotnik mi pravi, naj jutri k njemu
pridem s karto, da izstopim. Jaz pa sem od-
govoril, da jutri ne pridem in da takoj izsto-
pim. K malu potem sem društvo zapustil. To
potrjujem vsekdar in pred vsem svetom.

Ivan Kovačič, mestjan.

Ivan Vertnik, svedok. Alojzij Mikl, svedok.

K temu še dostavljam jaz podpisani, da
mi je drugi mestjan J. K., ki je bil takrat v
kavarni navzoč, pravil ta slučaj ter mi ga na-
tanjko tako popisal, kakor je bil v „Slov. Go-
spodarju“ štv. 27. popisan ter pristavil: „Res-
grdo so ga (g. Kovačiča) imeli. Meni je bilo
tako težko, da sem takoj odšel!“ Kje je laž
in kje je resnica?

Ivan Vertnik.

Ta popravek ali pojasnilo pošljem Vam, ča-
stiti g. urednik, brez § 19. tiskovne postave,
katerega naši posili-nemci. ne da bi ga kedaj
čitali ali poznali tako radi imajo in ljubijo, da
se sploh na njega opirajo. Iz izjave g. Kova-
čiča, ki pa bode obširnejša šla na drugo me-
sto, kamor sliši, pa lahko bralci „Slov. Gosp.“
razvidijo, kako naši nasprotniki ljubijo resnico.
Pa saj star slovenski prigovor pravi: „Kdor
z lažjo okrog meče, je sam lažnjivec“. To je
tudi tukaj na mestu. Dopis v „Slov. Gosp.“
štv. 27. od 5. julija je popolnoma in povsem
resničen in naj gg. Martine in Gedliczka še
desetkrat rečeta, da ni res ali pa da je laž.
Sicer pa o političnem društvu pod imenom „po-
žarna bramba v Ormožu“ še nismo zadnje be-
sede govorili. Tudi „Kneip-Büchel“ pride na
vrsto.

Iz Št. Lenarta v Slov. gor. (Požarna
bramba.) Odbor požarne brambe se čuti raz-
žaljenega vsled dopisa v 25. štev. iz sv. Ru-
perta ter želi, da vzprejmemo njegovo pojasnilo.
To mi sicer storimo, ali ne za to, ker bi odbor
zavrnil našega dopisnika, ne za to, saj še od-
bor le prav potrjuje resnico dopisa, ampak za
to, da vidijo naši bralci, kako malo da ima za-
upanja taka požarna bramba, ki se stavi v
nasprotje z domačim ljudstvom. Odbor piše:
Prostovoljni požarni brambi od sv. Lenarta v
slov. gor. se oponaša, da ni zaradi tega bin-
koštni ponedeljek k požaru Andreja Kikla v
spodnji Voličini na pomoč hitela, ker ta ni s
svojimi konji po njo prišel. Ali to je velika
neresnica, kajti pomoč je izostala le iz edinega
uzroka, ker se nikomur iz vse občine pogoreleca
truda ni vredno zdelo, da bi šel po požarno
brambo v sv. Lenart in bi tako nesrečniku po-
magal. Imenovana požarna bramba je s poseb-
nim ozirom na obstojnost, da se potrebna vprega
za zunanje požare v trgu sv. Lenarta brez plače
ne dobi, že leta 1884. na vse bližnje občine va-
bilo izposlala, da naj vsaka občina privoli, ob
času ognja s konji priti po požarno brambo,